



## Zadržavanje u pritvoru

*Izvod iz 26. Općeg izvještaja,  
objavljen 2017. godine*

### 1. Uvod

52. U mnogim evropskim zemljama, problem stalne prenatrpanosti u zatvorima, sa svim svojim izazovima, u velikoj mjeri se pripisuje visokom procentu pritvorenika među ukupnom zatvorskom populacijom (tj. zatvorenika koji su zadržani na osnovu sudskog naloga i još uvijek čekaju na suđenje ili nisu osuđeni konačnom pravosnažnom presudom). Međutim, to nije jedini razlog zbog koga Komitet tokom svojih posjeta posvećuje veliku pažnju pritvorenima. Na osnovu iskustva Komiteta, pritvorenici se suviše često drže u oronulim i prenatrpanim ćelijama i u velikom broju slučajeva borave u osiromašenom režimu. U nekoliko izvještaja o posjetama, Komitet se uvjerio da su uslovi boravka pritvorenih lica u posjećenim ustanovama potpuno neprihvatljivi i lako se mogu smatrati nehumanim i ponižavajućim. Pored toga, pritvorenima se često uvode različite vrste ograničenja (naročito u vezi sa kontaktima sa vanjskim svijetom), a u nekoliko zemalja, određeni pritvorenici se drže u samici na osnovu sudskog naloga (ponekad i u dužem vremenskom periodu).

Komitet takođe želi naglasiti da zadržavanje u pritvoru za pojedinca može imati teške psihološke efekte - stope samoubistava među pritvorenima mogu biti nekoliko puta veće od stope prisutne kod osuđenih zatvorenika<sup>1</sup> – kao i druge ozbiljne posljedice, kao što je prekid porodičnih veza ili gubitak zaposlenja ili smještaja.

53. U regionu zemalja Vijeća Evrope, čini se da se učestalost i trajanje zadržavanja u pritvoru u praksi u velikoj mjeri razlikuje od zemlje do zemlje, pri čemu se procenat pritvorenih zatvorenika u ukupnoj zatvorskoj populaciji kreće u rasponu od 8% do 70%. U prosjeku, oko 25% svih zatvorenika u regionu zemalja Vijeća Evrope se nalazi u pritvoru. Što se tiče stranih državljana koji su zadržani u pritvoru, ta razmjera je značajno veća i u prosjeku iznosi oko 40% od ukupnog broja zatvorenih stranih državljana.<sup>2</sup>

Zbog svoje nametljive prirode, te imajući u vidu princip pretpostavke nevinosti, osnovno pravilo je da se pritvor primjenjuje samo kao mjera u krajnjem slučaju (*ultima ratio*). Trebalo bi da se izrekne na najkraće moguće vrijeme i da bude zasnovana na procjeni rizika od izvršenja novog krivičnog djela, od bjekstva, od uticanja na dokaze ili svjedoke ili ometanja pravde na neki drugi način.<sup>3</sup> Osim toga, pri ocjeni proporcionalnosti mjere treba pažljivo uzeti u obzir prirodu i težinu krivičnog djela za koje je lice osumnjičeno.

<sup>1</sup> Godišnja kaznena statistika Vijeća Evrope, SPACE I - Zatvorska populacija, Anketa 2015, PC-CP (2016) 6, 15. decembar 2016. godine, tabele 5.1 i 13.1.

<sup>2</sup> Godišnja kaznena statistika Vijeća Evrope, SPACE I - Zatvorska populacija, Anketa 2015, PC-CP (2016) 6, 15. decembar 2016. godine, tabele 4 i 5.1.

<sup>3</sup> Vidjeti članove 5(1)(c) i 5(3) Evropske konvencije o ljudskim pravima i relevantnu sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava, kao i Bijelu knjigu o prenatrpanosti zatvora, Komitet Vijeća Evrope o problemima kriminala (CDPC), PC-CP (2015) 6 rev. 7, stav 62.

Po mišljenju Komiteta, princip da je pritvor potrebno odrediti samo kao krajnje sredstvo podrazumijeva na prvom mjestu da se mjere koje ne uključuju lišavanje slobode primjenjuju što je više moguće. To zahtijeva dostupnost širokog spektra mjera, kao što je uslovno ukidanje pritvora u prethodnom postupku, kaucija, kućni pritvor, elektronsko praćenje, obaveza poštovanja određenih naloga, sudski nadzor, oduzimanje pasoša itd. Takav raspon alternativnih mjera takođe treba razmotriti i za strane državljane, a činjenica da takvo lice nije državljanin ili stanovnik države, odnosno da nema nikakvih drugih veza s tom državom, ne treba, sama po sebi, da bude dovoljna da se zaključi da postoji opasnost od bjekstva.<sup>4</sup>

## 2. Pritvor u zatvorskim ustanovama

54. Programi prijema i uvođenja u zatvoreno okruženje igraju važnu ulogu za lica koja se nalaze u pritvoru i koja ulaze u zatvorski sistem. Ako se pravilno provedu, omogućiće zatvorskom osoblju da obavi individualnu procjenu rizika i potreba, uključujući identifikaciju onih koji su u najvećem riziku od samopovređivanja, i u izvjesnoj mjeri oslobodiće anksioznosti sve novoprimitljene zatvorenike. Osim toga, oni će pružiti priliku za upoznavanje zatvorenika sa načinom rukovođenja zatvorom, uključujući režim i dnevnu rutinu, kao i obezbijediti mogućnost da kontaktiraju sa svojom porodicom. Za tu svrhu zatvorenicima je potrebno obezbijediti usmene informacije i sveobuhvatnu informativnu brošuru prevedenu na više odgovarajućih jezika. Posebnu pažnju treba posvetiti da lica, koja imaju teškoće u čitanju i pisanju, kao i strani državljani koji ne razumiju jezik kojim govori osoblje, razumiju pružene informacije.

Obzirom na jak uticaj koji prvi boravak u zatvoru može da ima na određeno lice, može se razmotriti proširenje gore pomenutog programa uvođenja na period od nekoliko dana kako bi se novoprimitljenim zatvorenicima omogućilo da bolje apsorbuju predstavljene informacije. Ako se takav program uvođenja u zatvoreno okruženje ne provede pravilno, zatvorenici će se osloniti na druge zatvorenike kako bi od njih saznali sve o režimu i pravilima, što vrlo lako može dovesti do toga da se određeni zatvorenici postave u superiornu poziciju.

Iskustvo Komiteta pokazuje da u nekim zemljama programi prijema i uvođenja mogu trajati nekoliko sedmica, a režim koji se primjenjuje na zatvorenike koji prolaze kroz takve programe može biti vrlo restriktivan, i dovesti ponekad i do izolacije u ćeliji samici. Komitet smatra da novoprimitljene zatvorenike treba rasporediti u obične smještajne jedinice što je prije moguće, nakon procjene rizika i potreba na prijemu. Osim toga, uslovi za novoprimitljene zatvorenike ne treba da budu takvi da dovedu do dugotrajnog smještaja u režimu samice. Nadalje, pored aktivnosti vezanih za uvođenje u režim, od samog početka perioda uvođenja u režim potrebno je obezbijediti najmanje jedan sat vježbanja na otvorenom u toku dana.<sup>5</sup>

55. Većina zemalja propisuje razdvajanje pritvorenika i osuđenih zatvorenika, kako je propisano Evropskim zatvorskim pravilima (pravilo 18.8) i drugim međunarodnim instrumentima.<sup>6</sup> Evropska zatvorska pravila (pravila 18.9 i 101) takođe dozvoljavaju izuzetke u tom pogledu kako bi se pritvorenicima omogućilo da učestvuju u zajedničkim organizovanim aktivnostima sa osuđenim zatvorenicima, dok su ove dvije kategorije zatvorenika obično odvojene tokom noći.

---

<sup>4</sup> Vidjeti pravilo 13.2 Preporuke CM/Rec(2012)12 Komiteta ministara za države članice u vezi sa stranim zatvorenicima.

<sup>5</sup> Vidjeti i stav 68 o maloljetnicima.

<sup>6</sup> Vidjeti, na primjer, član 10(2)(a) Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i pravilo 11(b) Standardnih minimalnih pravila Ujedinjenih nacija za postupanje sa zatvorenicima (*pravila Nelsona Mandele*).

U nekim zemljama postoje načina koje se organizuju zajedničke aktivnosti za pritvorenike i osuđene zatvorenike, u kojima se ove dvije kategorije ponekad smještaju u iste ćelije/jedinice. Po mišljenju Komiteta, omogućavanje pritvorenima da učestvuju u organizovanim aktivnostima zajedno sa osuđenim zatvorenima je nesumnjivo bolje od ograničavanja pritvorenika na boravak u ćeliji u trajanju do 23 sata dnevno, u dužem vremenskom periodu, što je trenutno slučaj u mnogim zemljama članicama Vijeća Evrope. Međutim, potrebno je uložiti napore za smještaj pritvorenika odvojeno od osuđenih zatvorenika. U stvari, Komitet daje prednost tome da se pritvorenima obezbijedi zadovoljavajući program aktivnosti, a da su istovremeno uvijek odvojeni od osuđenih zatvorenika, uz puno poštovanje načela pretpostavke nevinosti. Takvo razdvajanje štiti pritvorenike koji prvi put ulaze u zatvorsku sredinu i koji mogu biti nevini, od potencijalnog kriminalnog uticaja osuđenih zatvorenika. S tim u vezi, važnost procjene rizika i potreba svih lica koja ulaze u zatvor, kako je opisano u stavu 54, ne može biti pre-naglašena, kao što nije pravilno miješati pritvorenike koji su po prvi put u pritvoru sa velikim brojem drugih lica koja su u zatvoru po drugi put ili više.

56. Tokom svojih brojnih posjeta, Komitet je utvrdio da su pritvorenici često morali da dijele ćelije koje su imale manje od 3 m<sup>2</sup> životnog prostora po osobi (a ponekad čak i manje od 2 m<sup>2</sup>). Pored toga, ćelije nisu uvijek bile opremljene shodno broju pritvorenika koji je u njih smješten. Na primjer, zatvorenici su bili prisiljeni da spavaju na dušecima postavljenim direktno na pod ili su čak morali da dijele krevete i spavaju u smjenama. Između ostalog, to dovodi do potpunog nedostatka privatnosti i može znatno povećati napetost među zatvorenima. Takve nepodnošljive uslove, koji mogu trajati mjesecima ili čak godinama, često pogoršava činjenica da pritvorenici moraju provoditi većinu vremena u svojoj ćeliji jer je režim organizovanih aktivnosti često veoma ograničen za ovu kategoriju zatvorenika (sa ovim u vezi, vidjeti stav 58).

Prema mišljenju Komiteta, *minimalni* standardi za lični životni prostor u zatvorskim ustanovama treba da iznose 6 m<sup>2</sup> za jednokrevetnu ćeliju i 4 m<sup>2</sup> po zatvoreniku u višekrevetnoj ćeliji (isključujući sanitarne prostorije).<sup>7</sup> Životni prostor manji od 4 m<sup>2</sup> znatno povećava rizik od kršenja člana 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima. U tom kontekstu, u nedavnoj presudi Velikog vijeća Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Muršić protiv Hrvatske*<sup>8</sup> Sud je naveo da "[kada] je lični prostor koji je na raspolaganju po pritvoreniku u višekrevetnoj zatvorskoj jedinici manji od 3 m<sup>2</sup> podne površine, nedostatak ličnog prostora smatra se toliko ozbiljnim da se javlja jaka pretpostavka kršenja člana 3. [...] U slučajevima kada se radi o zatvorskoj ćeliji veličine između 3 i 4 kvadratna metra ličnog prostora po zatvoreniku, faktor prostora ostaje veoma važan faktor u procjeni suda o adekvatnosti uslova pritvora."

57. Komitet takođe želi ponoviti da je potrebno uložiti maksimalne napore na ukidanju prakse smještaja pritvorenih lica u spavaonicama i da se krene prema smještaju u ćelijama za mali broj pritvorenika. U idealnom slučaju, pritvorenike (kao i osuđene zatvorenike) treba smjestiti u jednokrevetne ćelije, osim u situacijama kada je bolje da dijele smještaj za spavanje.<sup>9</sup>

---

<sup>7</sup> 25. Opšti izvještaj o aktivnostima Komiteta (CPT/Inf(2016)10), stav 84.

<sup>8</sup> *Muršić protiv Hrvatske* [VV], br. 7334/13, 20. oktobar 2016. godine

<sup>9</sup> Vidjeti takođe pravila 18.5 i 96 Evropskih zatvorskih pravila.

58. Od početka svojih aktivnosti početkom devedesetih godina, Komitet je naglašavao presudnu važnost odgovarajućeg programa aktivnosti za zatvorenike, uključujući i one koji su u pritvoru. U tom pogledu, ozbiljno brine činjenica da u značajnom broju zemalja tek treba da se sprovedu konkretne preporuke Komiteta u vezi sa režimom za pritvorena lica. Iako se priznaje da organizovanje aktivnosti u pritvorskim jedinicama zatvora u kojima postoji vjerovatnoća velikog protoka lica lišenih slobode predstavlja posebne izazove, neprihvatljivo je zatvarati pritvorenike u ćelije i do 23 sata dnevno i ostavljati ih prepuštene same sebi mjesecima ili čak godinama.

Komitet poziva zatvorska tijela zainteresovanih zemalja da osmisle i sprovedu sveobuhvatni režim vanćelijskih aktivnosti. Cilj treba da bude da se omogući pritvorenicima (kao i osuđenim zatvorenicima) da provode razuman dio dana (tj. osam ili više sati) izvan svojih ćelija, angažovani u svrsishodnim aktivnostima različite prirode (rad, poželjno je da takav rad prati stručno osposobljavanje<sup>10</sup>, obrazovanje, sport, rekreacija/druženje). Što je duži period pritvora, to bi režim trebalo da bude raznovrsniji. Svim zatvorenicima, bez izuzetka, mora da bude ponuđen najmanje jedan sat vježbanja na otvorenom tokom dana, u odgovarajućim objektima.

59. Što se tiče kontakta sa vanjskim svijetom, Komitet smatra da bi pritvorenicima načelno trebalo dozvoliti komunikaciju sa porodicom i drugim licima (prepiska, posjete, telefon) na isti način kao i osuđenim zatvorenicima.<sup>11</sup> Sva lica lišena slobode treba da uživaju pravo posjete najmanje jedan sat svake sedmice i da imaju pristup telefonu najmanje jednom nedjeljno (pored kontakata sa svojim advokatima). Osim toga, korištenje savremene tehnologije (kao što su besplatne usluge internet kontakta (*Voice over Internet Protocol (VoIP)*)) mogu pomoći zatvorenicima da održavaju kontakt sa svojim porodicama i drugim licima.

60. U nekim zemljama, Komitet je primijetio da se, shodno pravilima koja se primjenjuju, nameću određena ograničenja za sve pritvorenike u okviru određene politike rada, kao na primjer, potpuna zabrana telefonskih poziva, posjeta ili obaveza primanja posjeta samo u zatvorenim uslovima (tj. uz staklenu pregradu). Po mišljenju Komiteta, primjena takvih ograničenja na sve pritvorenike nije prihvatljiva; svako ograničenje mora da se zasniva na detaljnoj pojedinačnoj procjeni rizika koji zatvorenici mogu predstavljati.

61. Pored toga, u određenom broju zemalja, pritvorenici su obavezni da zatraže odobrenje od sudije ili tužioca za svaku posjetu posebno. U tom smislu, Komitet smatra da bi pritvorenici trebalo da imaju pravo da primaju posjete (i telefoniraju) kao stvar principa, a ne da to bude predmet dobijanja ovlaštenja od sudskog organa. Svako odbijanje da se dozvole takvi kontakti u određenim slučajevima treba posebno opravdati potrebom istrage uz odobrenje sudskog organa i primenjuje se u određenom vremenskom periodu. Ako se smatra da postoji stalan rizik od tajnog dogovaranja, određene posjete (ili telefonski pozivi) mogu da se prate.

62. Komitet je u više navrata nailazio na situacije u kojima su sudski organi u interesu tekuće krivične istrage izricali pritvorenicima ograničenja sa dalekosežnim posljedicama. Takva ograničenja mogu dovesti do potpune zabrane kontakta sa vanjskim svijetom (osim sa advokatom) u kombinaciji sa odvajanjem od svih ostalih zatvorenika, što dovodi do toga da se zatvorenici drže u određenom periodu pod uslovima koji su ekvivalentni boravku u samici.

---

<sup>10</sup> Potrebno je dodati, međutim, da će, prema pravilu 100.1 Evropskih zatvorskih pravila, "zatvorenicima kojima nije suđeno biti ponuđena mogućnost da rade, ali se neće zahtijevati od njih da rade".

<sup>11</sup> Vidjeti pravilo 99 Evropskih zatvorskih pravila.

Komitet priznaje da u pojedinačnom slučaju može postojati opravdanje za držanje datog pritvorenika odvojeno od nekih drugih zatvorenika, ili u još izuzetnijim okolnostima, od svih zatvorenika, kao i za ograničenje kontakta pritvorenika sa vanjskim svijetom. Međutim, po mišljenju Komiteta, polazna tačka za određivanje režima za pritvorenike mora biti pretpostavka nevinosti i princip da se zatvorenici ne smiju izlagati većim ograničenjima od onih koja su neophodna za njihovo zatvaranje bez rizika i adekvatno zadovoljavanje interesa pravde. Svako ograničenje treba da bude minimalno i da traje što je moguće kraće. Bez obzira na okolnosti, ograničenja nikada ne treba primjenjivati u cilju vršenja pritiska na lica koja se nalaze u pritvoru da sarađuju sa pravosudnim sistemom. Smještaj u samicu (ili u uslove koji u praksi to predstavljaju) se primjenjuje samo u izuzetnim situacijama, kada postoje direktni dokazi o ozbiljnoj prijetnji za pravosudni postupak ukoliko predmetno lice stupi u vezu sa određenim licima ili uopšte sa drugim licima.

63. Odluke o nametanju ograničenja opisanih u prethodnom stavu treba uobičajeno donijeti kada se pritvorenik pojavi na sudu i one podliježu žalbi u posebnom postupku. Pisana odluka treba da sadrži obrazloženje za svako ograničenje koje je nametnuto i da se uruči predmetnom zatvoreniku i/ili njegovom/njenom advokatu. Nadležni sud mora da preispita izrečena ograničenja u više navrata, kako bi se utvrdilo da li postoji stalna potreba za njima. Što se duže ograničenje nameće zatvoreniku u pritvoru, to bi rigorozniji trebalo da bude test kojim se utvrđuje da li je mjera neophodna i srazmjerna.

64. Materijalni uslovi i režimi pritvora za lica lišena slobode koja se nalaze u samici moraju ispunjavati standarde koje propisuje Komitet;<sup>12</sup> naročito treba zatvorenicima obezbijediti odgovarajući kontakt sa ljudima tokom trajanja mjere, a zatvorska tijela treba da ulože maksimalne napore na ublažavanju potencijalno štetnih efekata samice na predmetnog zatvorenika.

### 3. Maloljetnici u pritvoru

65. U načelu, primjedbe koje su navedene u prethodnim odjeljcima odnose se i na maloljetnike. Međutim, prema mišljenju Komiteta, postoji niz specifičnih standarda koje treba uzeti u obzir prilikom postupanja sa maloljetnicima u pritvoru. Ovi standardi su detaljnije navedeni u 24. Općem izvještaju o aktivnostima Komiteta<sup>13</sup>. Radi lakšeg upućivanja, Komitet želi da podsjeti na neke ključne aspekte koji zaslužuju posebnu pažnju.

66. Prije svega, opšteprihvaćeno je pravilo da se u svim akcijama koje se tiču maloljetnika njihovi najbolji interesi moraju primarno razmotriti i njihovo lišavanje slobode treba da bude mjera koja se primjenjuje u najkraćem mogućem vremenskom periodu.<sup>14</sup>

67. Nadalje, Komitet smatra da pritvorene maloljetnike, koji su osumnjičeni (ili osuđeni) za krivično djelo, po pravilu ne treba držati u ustanovama za odrasle, već u objektima koji su posebno osmišljeni za lica iz ove starosne grupe, koji nude nezatvorsko okruženje i režim prilagođen njihovim specifičnim potrebama, te sa osobljem koje je obučeno za rad sa maloljetnicima.

Nažalost, u mnogim zemljama članicama Vijeća Evrope, praksa je da se maloljetnici, a posebno oni u pritvoru, često zadržavaju u zatvorima za odrasle. Komitet priznaje da se u takvim slučajevima maloljetnici danas obično smještaju odvojeno od odraslih, često u određenoj namjenskoj jedinici.

<sup>12</sup> 21. Opšti izvještaj o aktivnostima Komiteta (CPT/Inf(2011)28), stavovi 53-64.

<sup>13</sup> Vidjeti stavove 96 do 132 CPT/Inf(2015)1 (Maloljetnici lišeni slobode prema krivičnom zakonodavstvu).

<sup>14</sup> Vidjeti članove 3 i 37.b Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta i pravila 5 i 10 Evropskih pravila za maloljetne počinioce; vidjeti takođe pravilo 13.1 Standardnih minimalnih pravila Ujedinjenih nacija za upravljanje maloljetničkim pravosuđem (*Pekinška pravila*), pravilo 17 Pravila Ujedinjenih nacija za zaštitu maloljetnika lišenih slobode (*Havanska pravila*) i Smjernice za 2010. godinu Komiteta ministara Vijeća Evrope o pravosuđu prilagođenom djeci.

Pored toga, posljednjih godina su ostvarena značajna poboljšanja materijalnih uslova u jedinicama za maloljetnike.

Međutim, u nekim zemljama režim koji se nudi maloljetnim pritvorenima u zatvorima za odrasle i dalje ostavlja mnogo prostora za poboljšanje, naročito u pritvorskim ustanovama koje smještaju mali broj maloljetnika (posebno maloljetnica). U nekoliko navrata, Komitet je primijetio da je samo jedan maloljetnik bio pritvoren u datoj ustanovi ili jedinici. S tim u vezi, Komitet priznaje da može postojati argument u korist maloljetnika koji učestvuju u vanćelijskim aktivnostima sa određenim odraslim zatvorenima, pod striktnim uslovom da postoji odgovarajući nadzor osoblja. Ovo takođe može biti od koristi kako bi se izbjegla situacija *de facto* odvajanja predmetnog maloljetnika u ćeliju samicu.

68. Kao što je Komitet do sada u više navrata navodio, iako je nedostatak svrsishodnih aktivnosti štetan za svakog zatvorenika, taj nedostatak je posebno štetan za maloljetnike jer oni imaju posebnu potrebu za fizičkom aktivnošću i intelektualnom stimulacijom. Maloljetnicima u pritvoru treba ponuditi sveobuhvatni program vanćelijskih aktivnosti prilagođenih uzrastu, kao što su obrazovanje, sport, stručno osposobljavanje i rekreativne aktivnosti. Fizičko obrazovanje trebalo bi da predstavlja važan dio tog programa. Maloljetnicima je takođe potrebno ponuditi najmanje dva sata vježbanja na otvorenom svakoga dana, od trenutka kada stignu u pritvorsku ustanovu. Kao što je već spomenuto u stavu 58 i odnosi se na sve pritvorenike, što je duži period pritvora, aktivnosti koje su u ponudi treba da budu raznovrsnije.

#### **4. Zadržavanje u pritvoru u ustanovama za sprovođenje zakona**

69. Komitet izražava ozbiljne rezerve u vezi sa praksom primijećenom u određenom broju zemalja kada se odlukom suda lica zadržavaju u pritvoru u ustanovi za sprovođenje zakona nakon isteka zakonskog roka za policijski pritvor, odnosno za prebacivanje u pritvor ili zatvor ili pak vraćanje lica iz pritvora u ustanovu za primjenu zakona zbog sprovođenja istražnih radnji.

Takvi periodi boravka mogu trajati nekoliko dana ili nedjelja, a ponekad i duže. Obično se dešava da pritvorena lica ostaju u ustanovi za sprovođenje zakona nakon sudskog saslušanja ili se vraćaju iz pritvora u ustanovu za sprovođenje zakona zbog vođenja istražnih radnji, na zahtjev službenika za sprovođenje zakona koji je odgovoran za krivičnu istragu. U nekim slučajevima kašnjenje u prebacivanju lica iz ćelije u policijskoj stanici u pritvor objašnjava se logističkim preprekama za organizovanje pratnje ili nedostatkom prostora za smještaj u pritvoru (zbog ozbiljne prenatrpanosti).

70. Komitet podsjeća da, u načelu, pritvorenici ne treba da se drže u ustanovama za sprovođenje zakona;<sup>15</sup> takvi objekti nisu napravljeni za duži period boravka. Osim toga, produženi pritvor u prostorijama agencija za sprovođenje zakona povećava rizik od zastrašivanja i zlostavljanja predmetnog lica od strane službenika za sprovođenje zakona koji se bave krivičnim istragama. Prema tome, lica koja se nalaze u policijskom pritvoru treba što prije prebaciti u zatvorski pritvor.

Osim toga, povratak pritvorenika u prostorije organa za sprovođenje zakona treba zatražiti i odobriti samo u veoma izuzetnim okolnostima, kada je to apsolutno neizbježno iz određenih razloga, i to na što je moguće kraće vrijeme. Potrebno je da takav povratak u svakom slučaju bude predmet izričitog odobrenja tužioca ili sudije. Po pravilu, takve zatvorenike ne treba zadržavati preko noći u ustanovama za sprovođenje zakona. Očigledno je da slučajeve kada se pritvorenik vraća u ustanovu za sprovođenje zakona treba propisno zabilježiti (i u pritvoru i ustanovi za sprovođenje zakona) i da predmetni zatvorenik nakon ponovnog prijema u zatvorski pritvor treba ponovo da prođe zdravstveni pregled (vidjeti stav 72). Ako je neophodno dodatno ispitivanje u policiji, mnogo je poželjnije da se ono izvrši u zatvorskom pritvoru, umjesto da se predmetni pritvorenik ponovo vraća u ustanovu za sprovođenje zakona.

---

<sup>15</sup> Vidjeti i pravilo 10.2 Evropskih zatvorskih pravila.

## 5. Zadržavanje u pritvoru i zdravstvena zaštita

71. Iz iskustva Komiteta se zna da pritvorske jedinice u zatvoru nemaju uvijek sistem zdravstvene zaštite koji može pružiti medicinske tretmane (uključujući preventivno i specijalizovano liječenje) i njegu ili psihološku pomoć i fizioterapiju, u uslovima ekvivalentnim onima koje uživaju pacijenti u zajednici.

U tom smislu, Komitet smatra da sva pritvorena lica, bez obzira na njihov pravni status i mjesto u kojem se zadržavaju, treba da imaju efektivan pristup zdravstvenim uslugama. Pored toga, pritvorenima treba u principu omogućiti da se konsultuju i liječe kod svog ljekara (podrazumijeva se da se to može izvršiti i o vlastitom trošku).<sup>16</sup>

72. Komitet je više puta naglasio značaj ljekarskog pregleda novoprimljenih zatvorenika, posebno u ustanovama koje predstavljaju tačke ulaska u zatvorski sistem. Takav pregled je od suštinskog značaja, naročito u cilju sprečavanja samoubistva i širenja prenosivih bolesti (kao što su tuberkuloza, hepatitis B/C, HIV). Zdravstvene službe u zatvoru takođe mogu značajno da doprinesu sprečavanju zlostavljanja tokom perioda neposredno prije smještanja u zatvor, odnosno kad su lica u nadležnosti organa za sprovođenje zakona, putem sistematskog i pravovremenog evidentiranja povreda i, kada je to potrebno, pružanja informacija nadležnim organima.<sup>17</sup>

Svakog novoprimljenog pritvorenika potrebno je intervjuisati i sistematski pregledati što je prije moguće, najkasnije 24 sata nakon prijema, a pregled obavlja ljekar (ili kvalifikovana medicinska sestra koja podnosi izvještaj ljekaru), pod uslovima koji garantuju medicinsku povjerljivost. S tim u vezi, posebnu pažnju je potrebno posvetiti posebnim potrebama ugroženih grupa kao što su maloljetnici, starija lica, lica zavisna od supstanci i lica sa mentalnim smetnjama.

73. Iz iskustva Komiteta poznato je da se medicinsko liječenje koje je započelo u zajednici ponekad prekida kada se osoba pritvara i smjesti u zatvor. Slično tome, liječenje se povremeno prekida kada se zatvorenik otpusti ili premjesti iz jedne ustanove u drugu. U nekim zemljama, Komitet je primijetio da se liječenje koje zahtijeva dugoročnu posvećenost ne pruža pritvorenima zbog kratkog ili neizvjesnog perioda pritvora. Takav pristup je u suprotnosti sa dužnošću države da pruža njegu licima koja su lišena slobode. Komitet smatra da se moraju preduzeti neophodne mjere kako bi se obezbijedila kontinuirana njega nakon prijema u zatvor ili otpusta iz zatvora, kao i nakon premještanja iz jedne kaznene ustanove u drugu.

Što se tiče konkretno novoprimljenih pritvorenika koji su zavisni od supstanci, potrebno je posvetiti posebnu pažnju simptomima apstinencije koji se javljaju usljed zloupotrebe narkotika, lijekova ili alkohola, a supstitucijsku terapiju koja je započela prije njihovog prijema u zatvor treba nastaviti i u zatvoru.<sup>18</sup>

---

<sup>16</sup> Vidjeti takođe stav 37 Preporuke Rec(2006)13 Komiteta ministara za države članice o korištenju pritvora, uslovima u kojima se pritvor odvija i obezbjeđivanju zaštitnih mjera protiv zloupotrebe.

<sup>17</sup> Za više detalja, pogledati stavove 71 do 84 u 23. Općem izvještaju o aktivnostima Komiteta (CPT/Inf(2013)29).

<sup>18</sup> Vidjeti i Svjetsku zdravstvenu organizaciju (SZO) Evrope, Statusni dokument o zatvorima, narkoticima i smanjenju povređivanja, maj 2005. godine, dostupan na internet adresi: [http://www.euro.who.int/\\_data/assets/pdf\\_file/0006/78549/E85877.pdf](http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0006/78549/E85877.pdf).